

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина II

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

ББК 63.3(4УКР)я43

С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. II / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 184 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

Селезньова О. А.

Необхідність інтеграційного вибору України:

Митний союз чи ЄС? 58

Жабюк І. Я.

Стратегія і тактика забезпечення національної економічної безпеки в Україні.....

66

Зваридчук Т. М.

Державна молодіжна політика в Україні:

перспективи розвитку 70

Кирильчук Є. О.

Інформаційне суспільство як феномен:

політологічна парадигма 74

Клінова І. Ю.

Правове регулювання у сфері державного управління молодіжною політикою в Україні.....

81

Комаров О. В.

Справедливість як умова функціонування

досудового слідства 90

Кравченко Т. А.

Поняття “традиційної легітимності” у класичній державно-правовій теорії.....

96

Ларина И. А., Астафьева Г. И.

Государственная политика в социогуманитарной сфере.

Психологические аспекты глобализации 105

Магеррамзаде Алібала Саттар огли

Щодо аналізу механізмів і перебігу макроекономічних

потрясінь у світовій економіці 112

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 90—95

Концепція справедливості вирізняється складною ідейно-філософською структурою. В ній переплетено ідеї неокантіанства, природно-правові ідеї минулого і сучасності, етика цінностей, позитивістські погляди, ідеї екзистенціалізму, ліберально-демократичні концепції тощо. Справедливість визначається головною правовою цінністю й найвищим принципом існування людства. Тож можна стверджувати, що справедливість є невід'ємною складовою права, тому що несправедливого права не може бути, воно завжди справедливе. Важливим є те, як воно застосовується.

Із 20 листопада 2012 р. вступив у дію Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК), який значно змінив вимоги до практики реалізації положень міжнародно-правових актів [1] у кримінальному законодавстві України. Ставлення до нього законодавців, науковців та правозастосовників неоднозначне. Більшість дослідників відзначають, що новий КПК України створює більше умов для досягнення справедливого результату розгляду конкретної кримінальної справи. Варто звернути увагу, що мова йде не про більший чи менший захист інтересів сторін кримінального розгляду, не про більший чи менший ухил у бік більшої чи меншої осудності як проценту до розглянутих справ усіма інстанціями, що причетні до розслідування злочинів. Мова йде про "...захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень,

охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура” [2; *ст. 2*].

Оскільки, порядок кримінального провадження на території нашої країни визначається лише кримінально-процесуальним законодавством України, отже, й шукати загальноправові установи щодо реалізації концепції справедливості на стадії попереднього слідства слід у цих законах. Згідно з пунктом другим *ст. 1* КПК України, “Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України”. *Стаття 8* Конституції України вказує, що в нашій країні визнається і діє принцип верховенства права [3; *ст. 8*]. Право, за твердженням древніх класиків філософів, правознавець, і є справедливість. Тож справедливість проголошено Конституцією України найвищим принципом у нашій країні. Це положення всіляко захищене нормативним велінням Основного Закону в частинах другій і третій *ст. 8* Конституції України: “Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується” [3; *ст. 8*]. Тож наскільки справедливість є вищою метою тієї чи іншої держави можна судити за змістом її Конституції (Основного Закону).

Відповідно до ст. 3 п. п. 5—6, досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства. Тобто можна дійти висновку, що досудове слідство — це діяльність спеціально уповноваженого органу (особи) в рамках установлених законом необхідних (обов'язкових) процедур щодо кримінального провадження, у встановлені законом строки й у визначених межах.

Майже символічно, що принцип верховенства права, тобто справедливості, в кримінальному провадженні на всіх його стадіях закріплено в Конституції України і в ст. 8 КПК України “Верховенство права”:

“1. Кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

2. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини” [4].

Серед засад кримінального провадження, які у сукупності є складовими концепції справедливості досудового слідства, найбільш відображає її зміст і сприяє правовому наповненню — презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини, ст. 17 КПК України: “Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини”:

“1. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

2. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом.

3. Підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом.

4. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи.

5. Поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою”, та в ст. 20 КПК України: “Забезпечення права на захист”:

“1. Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

2. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов’язані роз’яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

3. У випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави.

4. Участь у кримінальному провадженні захисника підозрюваного, обвинуваченого, представника потерпілого не звужує процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого”.

Нарешті обов’язковість застосування концепції справедливості в діяльності досудового слідства передбачена ст. 40 КПК України, яка прямо зобов’язує слідчого уповноваженого виконувати певний обсяг процесуальних дій, передбачених кримінально-процесуальним законодавством України, своєчасно та з дотриманням законності (що передбачає дотримання прав підозрюваного, обвинуваченого) [5].

Виступаючи на координаційній нараді керівників правоохоронних органів, Президент України сказав: “В якості на-

ріжного каменя наступних реформ ми заклали основний демократичний принцип — захист прав людини. У першу чергу це стосується широкого впровадження принципів змагальності та рівності сторін, розширення процесуальних гарантій захисту прав людини, спрощення та удосконалення процедур досудового розслідування та судового розгляду. Кодекс також сприяє підвищенню оперативності, ефективності та справедливості кримінального судочинства.” [6].

Звісно, хотілося б, щоб Кримінальний процесуальний кодекс України вже сьогодні відповідав найкращим світовим зразкам і був практично бездоганим. Це мета, до якої ми обов’язково повинні дійти в майбутньому. Щодо сьогодні, то й чинним КПК у достатній мірі передбачено умови і підстави реалізації концепції справедливості в практичній діяльності органів досудового слідства України. Тепер справа за тими, хто буде застосовувати його положення на практиці, головне їхнє завдання — суворо додержуватися букви закону та справедливості.

Література

1. *Загальна* декларація прав людини (резолюція ГА ООН 217А/ІІІ/1948) // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. Упорядн. Ю. К. Качуренко. — К.: Юрінформ, 1992. — С. 18—24.; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (резолюція ГА ООН 2200А/XXІ/1966) // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю. К. Качуренко. — 2-ге вид. — К.: Юрінформ, 1992. — С. 24—36.; Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Рим, 4.XI.1950) // Офіційний вісник України, 1998. — № 13. — С. 270—302.; Постановление Европейского суда по правам человека по делу “Скалка против Польши” (Skalka v. Poland), жалоба № 43425/98 [Електронний ресурс] — Режим доступа: <http://www.lawru.info/base97/part8/d97ru8878.htm>;

2. *Кримінальний* процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
3. *Конституція* України: Офіц. текст: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: навч. посібн. / Авт.- уклад. М. І. Хавронюк. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К.: Видавництво А.С.К., 2003. — 384 с.
4. *Рішення* щодо України, винесені Європейським судом з прав людини: Стаття 6 “Право на справедливий суд”. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>
5. *Парламентські* слухання з питань здійснення судово-правової реформи в Україні від 16 берез. 2005 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
6. *Забезпечення* протидії злочинності та корупції в державі в умовах реформування кримінального процесуального законодавства: Виступ Президента України на координаційній нараді керівників правоохоронних органів від 13.11.2012: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>